

Catarina Lind

en klassresa på 1700-talet: från krogen i Ramsberg till Stockholms salonger

av

Erik R. Lindström

inledning

Min farmors farfars morfar var arkitekt och ingenjör. Hans namn var Magnus Anckarsvärd. Fast när han döptes år 1745 i Karbennings församling var det som Magnus Cosswa, det sjätte barnet till bruksinspektorn på Högfors bruk Johan Pettersson Cosswa. Inte heller Johan Pettersson hade behållit sitt ursprungliga efternamn. Han hade ändrat det utländskt klingande Cochois till Cosswa (ibland stavat Cosva). Det är emellertid inte om honom denna text skall handla, utan om hans barns mor, Catarina Lind.

Hennes efternamn Lind är å sin sida helsvenskt och lätt att uttala. Enligt de uppgifter jag hade fram till i våras (2007) skulle Catarinas far ha hetat Olof Lind och ha varit handelsman i Nora i Bergslagen. Själv bor jag sedan drygt 30 år i en annan bergslagssocken, Ramsberg. När jag för ett decennium sedan läste Gunilla Sedells skrift om befolkningen i Ramsberg under 1600-talet¹ hajade jag till inför namnet Lind. Det tillhörde här en krögarfamilj, mor och son, som levde i slutet av 1600-talet; alldeles vid tiden då Catarina borde ha fötts. Men mellan Ramsberg och Nora är det fem mil och jag lät det hela bero.

Nu hör det till saken, att skälet till att Catarinas son Magnus bytte namn var att han adlades 1787. Hans äldre bror Mikael hade vederfarits samma ära ett drygt decennium tidigare. Och sönerns adlande tycks ha dragit dimslöjor över Catarinas ursprung. Uppgiften att hon skulle vara dotter till en handlande i Nora kommer nämligen från Riddarhusets "ingress" och "Svenska Adels Åttartavlor". Dessa har visat sig ha helt fel.

I våras fann jag Torgil Jarnlings sidor på Internet². Där ges en annan version av Magnus och Mikael Anckarsvärds rötter, baserad på kyrkböcker och andra arkiv. Och ser man på, Catarinas riktiga far var krögaren, sedermera skogvaktaren, Magnus Olofsson Lind från Ramsberg!

¹ Befolkningsutveckling och ekonomisk situation i byarna Resta och Ramsberg fram till år 1700, av Gunilla Sedell (Didriksson), eget förlag 1993.

² <http://www.jarnling.se>

uppväxten i Ramsberg

Catarina föddes den 30 november år 1706 som dotter till nämnde krögare Lind och hans hustru Barbro Werlin. Föräldrarna hade då redan fått sex barn varav fyra var i livet och de skulle komma att få två till. Catarina skrevs in³ i den "skriffbook" pastor Anders Ramzelius åtta år tidigare begärt medel till av sockenstämman för "...at där uti upteckna Brudfolk, Christnings barn och lijk."⁴

Ramshyttan 1780. Catarina växte upp bland småhusen alldeles söder om kyrkan (t.h. strax under mitten av bilden). Smedja, kvarn och masugn är utmärkta vid ån. Några år efter det att denna karta ritades byggde man en ny kyrka på andra sidan vägen, sydväst om den gamla, varvid flera av husen försvann.

Catarinas adresser under uppväxten varierar från Krogen/Backen (kyrkbacken) till Berget (kyrkberget): alla i byn Ramshyttan och alldeles i närheten av kyrkan. Till en början står fadern som krögare (i mantalslängderna fram till 1711). I dopboken står han dock redan 1699 som skogvaktare trots att adressen fortfarande var Krogen. Det är inte otroligt att han tillsammans med sin hustru upprätthöll båda tjänsterna. Möjligen var det kyrkans skog väster om byn som han var satt att vakta; det skulle i så fall förklara både att han ur prästens synvinkel var skogvaktare innan han blev det ur kronans, liksom den nära kontakten med prästfamiljerna (se nedan).

³ I dopboken stavas Catarina med th. Jag har valt att stava namnet utan h eftersom hon gjorde så själv i den enda namnteckning som jag sett bevarad: i makens bouppteckning 1783.

⁴ Ramsberg - Historik över Ramsbergs församling, kyrkoråds- och sockenstämmoprotokoll år 1698-1862, sockennämndsprotokoll år 1844-1859. CD från Löa byarkiv.

I Ramsbergs socken fanns vid den tiden tio hyttor för framställning av tackjärn och 18 stångjärnshammare. Kyrkbyn, Ramshyttan, hade växt upp runt hytta och hammare. Malmen tog man där främst från Stråssa gruva en knapp mil västerut. Socknens befolkning utgjordes huvudsakligen av drängar, pigor, torpare, hammarsmeder, mästersvenner, kolare, uppsättare m.fl arbetare i järnframställningen samt bergsmän. Bergsmännen utgjorde en slags allmogens överklass. De var Bergslagens hemmansägare med rätt att bryta malm och framställa järn.

I kyrkan var alla församlingsmedlemmar noggrant anvisade platser efter rang och värdighet. Främst satt brukspatron Detlof Heijke på Gammelbo. På motsvarande plats på kvinnosidan satt hans hustru, den egentliga ägaren till bruket, Margareta (Greta) Tilas. De hade en dryg halvmil till kyrkan, och man kan föreställa sig hur familjen Lind och andra neg och bockade på kyrkbacken när brukspatron med fru anlände i landå eller släde. I sockenstämmans protokoll framstår Detlof Heijke som församlingens stöttepelare vid sidan av pastor Ramzelius.

Gammelbo bruk var en lokal stormakt med egen masugn, ett flertal hamrar, tegelbruk och kvarnar. Alla låg de längs Sverkestaåns lopp, och runt dem bredde brukets skogar om över 20.000 tunnland ut sig: från sjön Sången nära Kloten i norr till Kåfalla i söder, en sträcka på mer än tre mil⁵. Årligen producerade brukets hamrar ca 400 ton stångjärn. En stor del därav var i form av s.k. "voyage iron". Av namnet framgår att detta var ägnat för export. "Voyage iron" var järn av strängt specificerade mått och vikter som framställdes om värarna på beställning av engelska firmor och användes som betalningsmedel i Afrika inom den interkontinentala slavhandeln⁶. Onekligen måste detta ha givit pigor och drängar på trakten ett visst, för oss kanske oväntat, perspektiv på tillvaron.

Catarinas uppväxt sammanföll med ofärdsår då en stor del av landets manliga befolkning föröddes i Karl XII:s krigsföretag runt om i Europa samtidigt som statskassan sinade, pesten härjade här hemma och missväxt stundtals rådde. Hennes hembygd tycks dock ha varit relativt förskonad. Den viktiga järnhanteringen gjorde att unga män slapp bli utskrivna i krigstjänst och på den glesbefolkade landsbygden fick måhända inte sjukdomar fästa lika lätt som i städer. En genomgång av antalet födda och döda i socknen antyder dock vissa problem 1709 - 1710 då födelsetalen var låga och dödstalen höga jämfört med kringliggande år⁷. Även år 1718 var dödstalen höga medan antalet födda påföljande år nådde samma bottenivå som 10 år tidigare. Bägge perioderna är kända för missväxt i landet som helhet⁸. Av Catarinas åtta syskon tycks endast tre ha nått vuxen ålder.

⁵ Delningskarta 1774, Lantmäterimyndighetens arkiv 18-Ram-13

⁶ Swedish Economic History and the 'New Atlantic Economy' - Iron Production and Iron Markets in the Eighteenth Century. av Göran Rydén, Uppsala universitet. (www.ehs.org.uk/ehs/conference2006/Assets/IIDRyden.doc)

⁷ År 1709 och 1710: födselar= 57 och 59; antal döda= 77 och 61 jämfört med årliga medelvärden för perioden 1699-1725 om 81 födda resp. 50 döda. År 1718: antal döda= 85. År 1719: födselar= 58.

⁸ Missväxt och pest. av Gustav Jonasson. i Den svenska historien del 8, 1992.

giftermål

Gunilla Sedell skriver i sin ovan nämnda skrift att: "Klassmedvetenheten var stor. Bergsmanssöner gifte sig oftast med bergsmans-döttrar, torparsöner med torpardöttrar och smedernas och hantverkarnas barn med andra smeders och hantverkares barn." Man kan undra var en krögardotter passade in i detta sammanhang?

Min första tanke var att Catarinas hemvist mer låg i moderns härkomst än i faderns yrkesval. Den uppmärksamme läsaren har redan noterat en gemensam faktor när det gäller Catarinas mors respektive hennes tillkommandes namn. Bakom Werlin döljer sig Verlaine. Catarinas morfars far var lodstöparemästare Noel Verlaine, som invandrade från Belgien omkring 1630. Han var således vallon. Johan Pettersson Cochois/Cosswas farfars far Nicolaes var också vallon och kom till Sverige och Finnspång med sin hustru Florens le Moine vid ungefär samma tid. Även Johans farmor Maria Frumerie var av vallonskt ursprung⁹.

Pastor Johannes Salamontanus med familj i Ramsberg 1686. Sonen Anders Ramzelius (andre från vänster?) tog över kyrkoherdetjänsten efter fadern och var troligtvis den som döpte flertalet av barnen Lind. Som vittnen vid dopen uppträdde hans mor Catharina Fellenia (längst t.h.), flera av hans syskon här på tavlan och hans hustru Elisabet Gyllenpatron. Vid dopet av Anders Lind var pastor Ramzelius själv vittne. Tavlan hänger i Ramsbergs kyrka.

Det är inte omöjligt att den gemensamma bakgrunden kan ha haft viss betydelse för Catarinas val. Men ju mer jag letade i kyrkböckerna, desto tydligare framstod Gammelbo bruk och fru Greta Tilas som den drivande kraften bakom hen-

⁹ uppgifter från Torgil Jarnling.

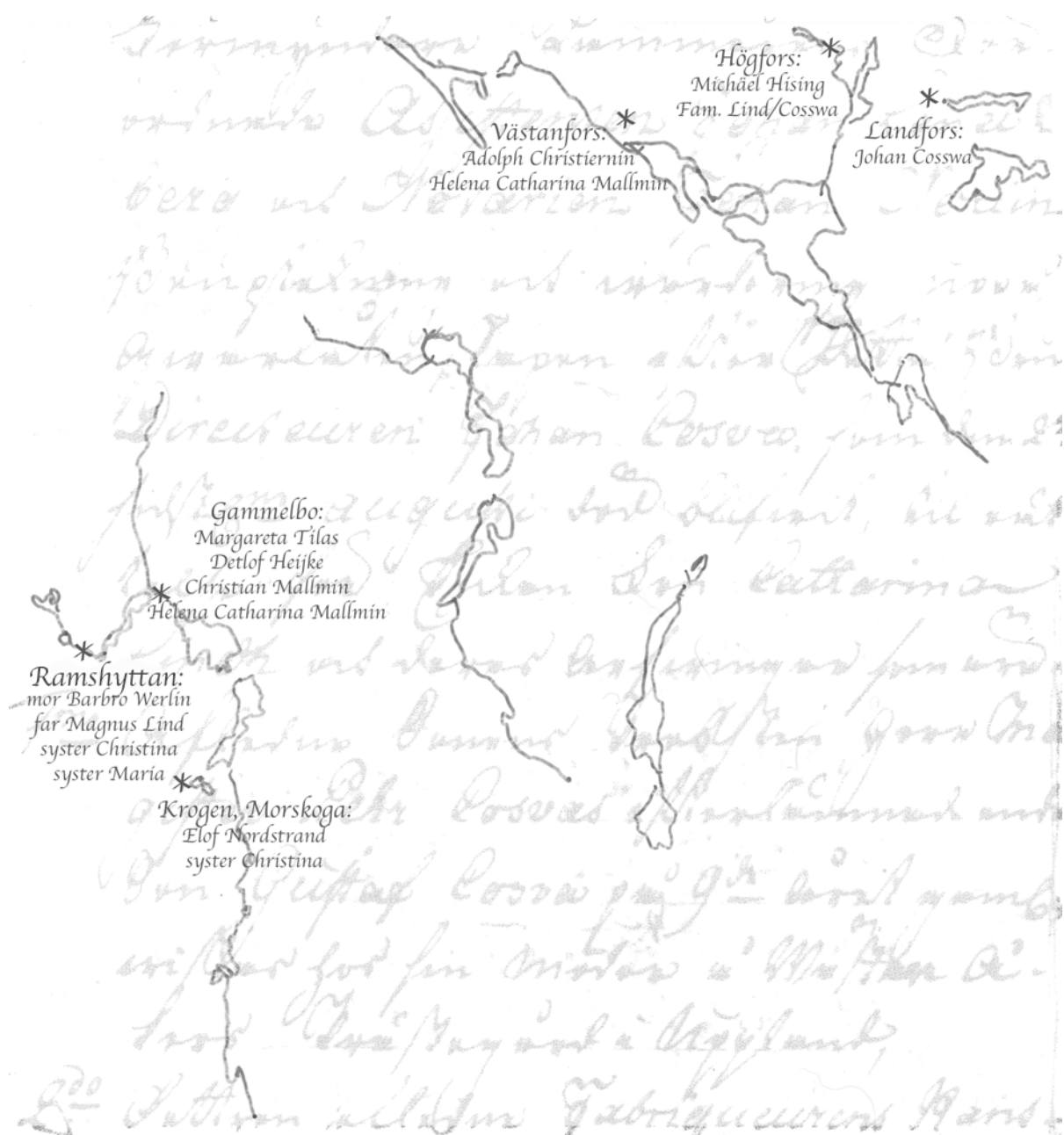
nes första steg ut i världen bortom Ramsbergs sockengräns. En tidig antydning till detta var att Detlof Heijke uppträdde som dopvittne vid Catarinas äldre syster Marias dop 1699. Fem år senare bevitnade Margareta Tilas själv tillsammans med en kvinnlig släkting (mademoiselle Anna Beata Tilas, möjligen en syster) ett barndop i familjen Lind. Det barnet fick dessutom namnet Margareta.

Seden vid barndop tycks ha varit den att man visserligen anlidade vänner och släktingar som vittnen, men också gärna bjöd in personer med högre social status att delta. Kanske låg en förhoppning bakom om att på så sätt ge barnet en god start här i livet. När det gäller familjen Linds nio dop domineras vittnena av medlemmar i de lokala prästfamiljerna Ramzelius och Lixander, tjänstemän (lagförare, befallningsman) och borgare med adress både på orten och i städer som Arboga och Borås. Ett flertal av herrarna tituleras "Mons." (monsieur). Smeder och andra hantverkare saknas eller är sällsynta i sammanhanget. Det är nog inte alltför vågat att anta att detta till viss del också speglar familjens omgång och/eller sociala ambition. Catarinas två systrar som överlevde till vuxen ålder gifte sig också i detta sociala skikt: Christina med bokhållaren Elof Nordstrand och Maria med handelsmannen Nils Boman.

Bokhållare Nordstrand var anställd på Gammelbo bruk. Han och Catarinas syster bosatte sig runt 1730 på Krogen med stort K, d.v.s. nära byn Morskoga en mil söder om Ramshyttan och nästan mitt i brukets avlånga markinnehav. Hit flyttade också Catarina. Möjligen hade hennes flytt samband med att syster Maria gifte sig 1728 och att den familjen slog sig ned hos modern. Fadern var då redan borta sedan tre år. Hursomhelst bör denna rockad ha fört Catarina närmare folket på Gammelbo.

Om vi återvänder till bruksägarfamiljen kan vi notera att Detlof Heijke hade dött 1709. Några år senare gifte fru Greta om sig med Christian Mallmin och fick med honom dottern Helena Catharina år 1715. Man får här anta att någon form av vänskap eller möjligen en mer professionell relation växte fram mellan henne och Catarina Lind. När Helena Catharina gifte sig med Directeuren på Västanfors bruk Adolph Christiernin år 1732 och flyttade till Västanfors gård inte långt från Fagersta, följde Catarina nämligen med. På Västanfors är Catarina upptagen i hushållet som Husjungfru år 1733. Märkligt nog har hon där fått efternamnet Cosswa och en notering "bortgift".

"Jungfru Catharina Lind på Westanfors" gifte sig verkligen med "Bookhållaren Herr Johan Cosswa ifrån Landfors bruk och Karbenning" den 21 oktober 1734. Äktenskapet ingicks i Västanfors och förmodligen stod bröllopfesten hos Bruksdirecteur Christiernin och hans hustru på Västanfors gård. Några relationer till annat folk på orten hade varken Catarina eller Johan såvitt känt är.

Bergslagen med vattensystemen Sverkestaån, Hedströmmen och Kolbäcksån an-tydda. Catarinas väg från Ramshyttan gick via Krogen i Morskoga över Västansfors och Landfors till Högfors.

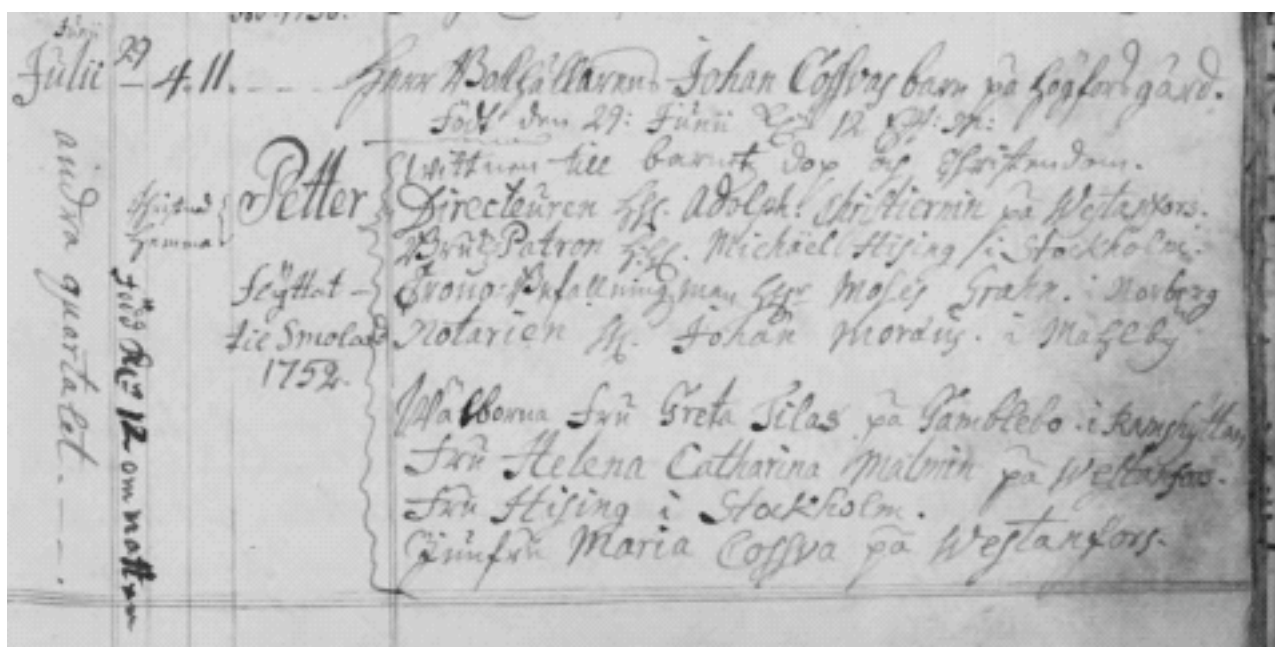
Vem var då denne man som Catarina närmast verkar ha fått till skänks som make, när hon faderslös och mot upphållningen av sin ungdomstid kunde antas ha försuttit sina bästa chanser på äktenskapsmarknaden? Johan Cosswa var född i Nora år 1708. Där hade hans far Peter Abrahamsson Cochois varit vågmästare och stadsvägare ända tills det uppdagades att han lagt undan litet av det järn som skulle vägas för egen räkning¹⁰. Johans väg från Nora har jag inte lyckats spåra förutom en uppgift att han i början av 1730-talet även skall ha varit skriven i Västerfärnebo. En driftig bokhållare kan emellertid komma hur långt som helst. Den snabbaste vägen till framgång var troligen att liksom Detlof Heijke sr

¹⁰ Släkten eller släkterna Cochois i Sverige kallade Cosswa. av Bertil I. W. Kjeldorff, Vallonättlingen Nr 4 1989.

gifta sig med en bruksinnehaverska. Men även om Catarina nu inte förde något bruk med i boet hade hon immateriella tillgångar i form av goda kontakter. Och med hjälp av dessa lyckades Johan och hon svinga sig vidare upp här i världen.

Fru Greta Tilas tycks nämligen inte ha tagit sin hand från Catarina i och med bröllopet. Johan Cosswa var då som framgår ovan bokhållare vid Landfors eller Långsjö bruk på vägen mellan Norberg och Västerfärnebo. Några få år senare blev han utsedd till förvaltare på Högfors bruk en halvmil därifrån. Den unga familjen bosatte sig på tillhörande säteri. Bruket ägdes av Michäel Hising i Stockholm. Dennes dotter var gift med Margareta Tilas son i första äktenskapet, Detlof jr!

Catarina och Johan hade förmodligen alla skäl att hysa tacksamhet gentemot Margareta Tilas och hennes dotter. Så fick deras egen första dotter också sitt namn efter Helena Catharina. Möjligen döptes tredje sonen till Michäel efter Patron Hising; i så fall även det en gård av uppskattning.

Utdrag ur dopboken för Karbennings socken år 1737.

tiden på Högfors

Catarina och Johan var nog angelägna om att smälta in i det sociala skikt där de hamnat. Redan som nygift bokhållarfru titulerades Catarina "Madame", precis som Margareta Tilas. De första tre barnen förärades åtta vittnen vid dopet mot de fyra eller sex som gällde för folk i allmänhet. Det var heller inte vilka som helst som var inbjudna till första barndopet på Högfors (alla barnen döptes hemma). Där sågs nämligen Fru Margareta Tilas från Gammelbo, hennes dotter Helena Catharina, den senares make Directeur Adolph Christiernin från Västanfors och Brukspatron Mikael Hising med fru från Stockholm; alla på ett eller annat sätt inblandade i paret Lind/Cosswas framgångar. Man får en känsla av att det inte bara var barnets födelse som firades, även om denna gjorde lyckan fullkomlig.

Till skaran av dopvittnen anslöt sig en Cronobefallningsman från Norberg, en Notarie från Mählby och jungfru Maria Cosswa som nu tagit Catarinas plats som husjungfru på Västanfors. Hon måste givetvis ha varit släkt med Johan, men riktigt hur har inte gått att utröna. Även fortsättningsvis var brukspatroner, borgmästare, direktörer, adelsdamer m.fl rikligt representerade bland barnens dopvittnen. Det är så att en plåtslagarmästare från Arboga riktigt sticker ut som vittne på sonen Johannes dop. Men så var han också Johans kusin på fädernet.

Åren på Högfors säteri måste ha varit en hektisk period i Catarinas liv. Mellan 30 och 41 års ålder födde hon sju barn: Petter 1737, Helena Catharina 1739, Johannes 1740, Michäel 1742, Brita-Maria 1743, Magnus 1745, och Emanuel 1747. — Brita-Maria och Emanuel dog i späda ålder. — Hushållet utökades snart också med Catarinas mor som anlände från Ramshyttan 1737. I början av 1740-talet tillkom även Catarinas syster Maria och hennes son Elof Magnus samt Johans(?) systerson Carl Frisk. I slutet av samma årtionde var dock bara mor Barbro kvar av dessa. Däremot hade en syster till Johan, jungfru Anna Stina Cosswa, född i Nora 1711, flyttat in. Att man på detta sätt tog hand om mindre bemedlade släktingar var en självklarhet. Till detta skall fogas skrivare, bokhållare och husjungfru. Hushållet inbegrep även en informator från och med år 1744, då äldste sonen Petter var 7 år gammal. Olika informatorer hade tjänsten något år i taget. På samma adress var vidare en mjölnare, en mjölnardräng och andra drängar in-skrivna. Dessa kan dock antas ha haft egna hushåll.

För att återgå till anteckningar om dopvittnen som indikation på en persons sociala ställning har jag gått igenom alla dop i Karbennings församling under den tid då Catarina och Johan residerade på Högfors. Catarina uppträder där som vittne i medeltal en gång per år, oftast tillsammans med sin make. Det är dock stor variation: år 1738 var hon t.ex. vittne vid fyra dop medan hon inte finns noterad alls andra år. Som kuriosum kan nämnas att prästen skrev in Catarina med efternamnet *Cossva nè de Lind* vid ett dop 1736: fint värre! I sju av de totalt 17 dopen handlar det om smeders och andra bruksanställdas barn; i sex fall om dop hos andra bokhållar- och inspektorsfamiljer (i Långsjö och Nickebo). I ett fåtal fall är Catarina noterad som närvarande å någon annans vägnar. En av dessa andra var Helena Catharina Mallmin. Men detta ger givetvis inte någon fullständig bild Catarina sociala omgivning. Kontakterna mellan bruk i olika socknar var livliga. Amiral Carl Tersmeden nämner i sina memoarer¹¹ att han kände familjen Cosswa från sin uppväxt på Larsbo bruk i södra Dalarna. Det är kanske vid dop hos bokhållare, inspektorer och brukspatroner runt om i Bergslagen man skall söka efter Catarinas namn.

¹¹ Carl Tersmedens memoarer, del 6. red Nils Erdman 1919.

Även för Johans del måste Högforsåren ha varit intensiva. Han avancerade från bokhållare till inspektör och lyckades samla på sig en så stor förmögenhet att han mot slutet av 1740-talet kunde göra affärer med hela bruksegendomar, bl.a. i Ovansjö och Torsåkers socknar i Gästrikland¹². Man förvånas över hur han som anställd kunde få ihop de summor det måste ha handlat om. Å andra sidan var Patron Hising känd för sin frikostiga privatutlåning till släktingar och bekanta¹³. Kanske var det från honom pengarna härrörde?

Småland och Stockholm

År 1752 köpte Johan Cossva Klafreströms bruk i Nottebäcks socken i Småland varefter familjen flyttade dit. Enligt en notering i Karbenning flyttade mor Barbro med, medan Johans syster Anna Stina förflyttades till fattigstugan.

I Klafreström bodde familjen antagligen på säteriet Änghult i närheten, som Johan också hade köpt. På det nya bruket utgick produktionen av järn från myr- eller sjömalm. Denna skrapades vintertid ihop på sjöbottnarna med långa räfsor och togs upp genom vakar i istäcket. I övrigt kunde Catarina känna igen verksamheten hemifrån Bergslagen.

Redan tidigare hade man haft en del kontakter i Småland. Johan skall bl.a. ha gjort affärer med ägaren till Klafreström angående brytningsrätten i några småländska koppargruvor¹⁴. Vidare var en inspektör Frantz Cammarstrand vittne vid sonen Michäels dop. Han kom från Edshults bruk drygt fem mil norr om Klafreström. Samme Cammarstrand var enligt andra uppgifter¹⁵ gift med en Maria Cosva (f. 1711), rimligtvis identisk med den tidigare nämnda husjungfrun på Västanfors. Enligt samma uppgift bodde även Anna Stina Cossva på samma adress (Norrby i Mellby socken). Den senare slapp alltså fattigstugan i alla fall!

I mantalslängden för Nottebäck står Johan för första gången titulerad som brukspatron. Tillsammans med honom står år 1757 sonen Johan och fyra pigor upptagna med namn. Petter hade antagligen redan börjat sina studier (i Uppsala?) medan övriga söner var för unga för att vara med. En enda ytterligare uppgift har jag fått fram, nämligen att Nils Peter Isenberg (senare kyrkoherde i Forsheda) fungerade som informator för sönerna¹⁶. Trots att man bara bodde sex år på Klafreström får det antas ha varit viktiga år för barnen, och åtminstone två av dem, Michäel och Magnus, skulle komma att återvända till Småland som vuxna.

¹² Uppgifter från Torgil Jarnling

¹³ Köpmannen i Stockholm - Grosshandlares ekonomiska och sociala strategier under 1700-talet. av Karin Ågren. Acta Universitatis Uppsaliensis: Uppsala Studies in Economic history, 82. 2007.

¹⁴ Maskinskriven redogörelse för Klafreström bruks historia på Klafreströms bruksmuseum vid besök sommaren 2007.

¹⁵ Anbytarforum, Internet.

¹⁶ Växjö stifts Herdaminnen del V, av Gotthard Virdestam 1939 (www.retrace.se/Herdaminnen.html)

År 1758 sålde man Klafreströms bruk. Familjen flyttade antagligen direkt till Stockholm. En rimlig tanke är att man ville ge barnen bättre möjlighet till utbildning och karriär (inklusive giftermål). Till Stockholm hade även det bekanta direktörsparet på Västanfors, Helena Catharina Mallmin och Adolph Christiernin, just flyttat. Dessa köpte malmgården "Österlingska tomten" just där Söder Mälarstrand svänger upp på nuvarande Västerbron. Adolph döpte om egendomen till Heleneborg efter sin hustru. Än idag minner namnet Heleneborgsgatan om henne¹⁷. Tyvärr hade Adolph slösat bort sin förmögenhet på fåfänga försök att utvinna guld ur Bergslagens malmer. Så småningom blev fordringsägarna otåliga och han gjorde konkurs och hamnade på bysättningshäkte. Adolph Christiernin dog år 1771. Hustrun Helena Catharina överlevde honom med nio år.

Catarina Linds kvartssekel i storstaden är ännu outrett. Frågan är om det alls finns några källor som kan belysa det. Förmodligen umgicks hon med Helena Catharina från barndomens Ramsberg. Kanske levde man ett stilla liv på kapitalet från senaste bruksförsäljningen. — När Johan avled i Jacobs församling 1783 översteg skulderna tillgångarna enligt bouppteckningen¹⁸. Ingendera var dock speciellt omfattande. Till exempel finns ingen fast egendom upptagen. — Detta var i stället en tid då Catarina kunde luta sig tillbaka och låta barnen, som nu blivit vuxna, ta över. Om deras verksamhet är desto mera känt.

Catarinas barn

- Äldste sonen Petter (Per) utbildade sig till präst. I faderns bouppteckning tituleras han Probst och Magister. Han hade dock själv avlidit på prästgården i Danderyd¹⁹ ett år tidigare och efterlämnat en då åttaårig son Gustaf och änkan Catharina Charlotta Pahlin. Vid tiden för bouppteckningen står de som boende i Västeråker utanför Uppsala.

- Dottern Helena Catharina som uppkallats efter Margareta Tilas dotter gifte sig 1759 med en grosshandlare Hans Henrik Sutthoff i Stockholm. De hade söner Nils (enligt en notering på nätet var han född 1764; morfar Johan Cosswa står antecknad som vittne²⁰) och Fredrik Rolof (född "i Småland" 1766²¹). Efter grosshandlarens död drev Helena Catharina firman vidare tillsammans med en av sönerna. Hon var närvarande och således vid liv vid upprättandet av sin faders bouppteckning.

¹⁷ Malmgårdarna i Stockholm, av Birgit Lindberg 1985

(www.angelfire.com/sd2/sodermalm/heleneborg/heleneborg.html)

¹⁸ Stockholms stadsarkiv bouppteckning nummer 1783/4:575. Johan tituleras där Bruks Directeur.

¹⁹ Uppgift från Stig Geber.

²⁰ I Stockholms finska församling (http://genealogia.fi/vsk/16/16_50.htm).

²¹ Anbytarforum, Internet.

- När det gäller andre sonen Johannes, även kallad Johan eller Jan, handlade det för Catarinas del kanske mer om sömnlösa nätter än om att luta sig tillbaka. Han var den av sönerna som gick mest i sin faders fotspår. Han valde den merkantila banan och antogs av Handelskollegiet i Stockholm som grosshandlare bara 25 år gammal²². Det gick emellertid inte speciellt bra för honom. År 1770 betalade han bara 10 daler silvermynt i skatt, vilket vad det minsta man tog ut av grosshandlare. Han försattes i konkurs. Då uppdagades att hans rörelse saknade räkenskapsböcker, verifikationer och varulager. Misstänkt! Dessutom avslöjade hans korrespondens att han ägnat sig åt otillåten import av sidenvaror. Var det månne i farfar stadsvägarens fotspår han gått? Trots att hans syster Helena Catharina tycks ha försökt mildra fallet slutade det med att han blev både vanhedrad och utblottad. Han fick en reträttpost som kaffeskänk, ett yrke man sparade för just sådana fall (i faderns bouppteckning tre år efter sin egen död står han dock angiven som bokhållare vid skattekontoret). Johannes dog 1780 och efterlämnade änkan Anna Brita Pahlin (syster till sin svägerska?) den nioårige sonen Nils Gustaf och hans lillasyster Johanna Gustafva, 7 år.

- Tredje sonen Michäel blev militär. Han bör ha varit till desto större glädje för Catarina. Hans levnad kan man läsa om i historieböcker²³ och skall bara kortfattat återges här. Michäels stora lyckokast var att ställa upp på Gustav III:s statskupp i augusti 1772. Redan i september samma år blev han adlad Anckarsvärd (även stavat Anckarswärd). Hans truppslag var arméns flotta eller skärgårdsflottan, vilket kan förklara namnvalet. Han steg snabbt i graderna och var 1784 överste. Under Gustav III:s ryska krig 1788 - 1789 föll han visserligen en period i onåd för att ha visat sympati för de s.k. Anjala-männens protester mot det illa förberedda kriget. Han blev emellertid snabbt tagen till nåder och utnämndes 1790 till landshövding i Kalmar. Utnämningarna fortsatte att dugga in: överkommandant på Kalmar fästning, generalmajor och friherre. Under 1809 års riksdag utsågs han till lantmarskalk (Riddarhusets talman) och fick strax därpå grevlig värdighet. Han gifte sig först 1881 — med den 17 år yngre Eva Karolina von Segebaden — men dog å andra sidan först vid 96 års ålder, endast fem år före sin maka. På ålderns höst var Michäel Anckarsvärd bosatt på gården Karlslund utanför Örebro. Hans och Eva Karolinas söner Carl Henrik och Johan August lät höra talas om sig som aktiva vid avsättandet av Gustav IV Adolph 1809 och senare som politiker i Riddarhuset. Den tredje sonen, Michael Gustaf var även han militär men är mer känd som konstnär.

²² Risk, tillit och kreditvärdighet: finansiella nätverk i 1700- och 1800-talets Stockholm. av Klas Nyberg. (http://www.ekhist.umu.se/ekhistmote2005/papers/14-2-Klas_Nyberg.doc)

²³ Se t.ex Svenskt biografiskt handlexicon från 1906, återutgivet på Internet av projekt Runeberg <http://runeberg.org/sbh/ancsvmik.html>.

• Catarinas fjärde son Magnus var som framgår av inledningen även han framgångsrik i sitt värv, om än på ett något mer fredligt sätt²⁴. Han inledde sin karriär med att ta studenten i Uppsala, arbetade som "stigare" (förman) i Falu gruva, blev år 1764 auskultant i Bergskollegium, år 1771 provinsialarkitekt i Blekinge län, samma år stadsingenjör i Karlskrona, för att påföljande år utnännas till "lieutenant-mechanicus" vid Amiralitetet i staden. Det senare innebar att även han kom in på en militär bana, men hans inriktning var det som idag närmast är att likna vid ingenjörens och arkitektens.

Amiral Carl Tersmeden har återgett en del av Magnus öden i sina memoarer. Bland annat kan man där läsa om hur Magnus och löjtnanten Tengvall vid flottan hade uppvaktat apotekaren Assessor Ferbers två döttrar, men blivit avvisade av fadern. Flickorna Ferber var dock mindre avvisande och efter att kavaljererna genomfört en regelrätt enlevering av dem, kunde de två paren vigas i Lyckeby i september 1771. Eva Cecilia Ferber och Magnus Cosswa fick nio barn varav sju överlevde till vuxen ålder, bland dem min farmors farfars mor. Sönerna blev militärer och döttrarna gifte sig med militärer. Det sista barnet, Johan Otto, föddes emellertid inte Cosswa utan Anckarsvärd.

Magnus adlades av Gustav III år 1787 för sina tjänster åt Kronan (= kungen); inte minst den att konstruera och leda arbetet med broarna ut till Lovön i Mälaren, så att kungen kunde ta sig landvägen från Stockholm till Drottningholm. Det faktum att broarna blev färdigställda på utsatt tid ansågs särskilt meriterande. Som adlig blev han "adopterad" på sin bror Michäels namn och nummer och kom således att heta Anckarsvärd även han. Ett par år senare blev Magnus utnämnd till överdirektör vid dockbyggena i Karlskrona. Andra byggnadsverk han bidrog till att uppföra var fyren Långe Jan på Ölands södra udde²⁵, Misterhults nya kyrka²⁶, inventariiekammaren i Karlskrona och Lyckeby bro.

epilog

Catarina Lind dog 82 år gammal i Karlskrona den 29:e juni år 1789. Efter makens död hade hon troligen flyttat ner till sin nyadlade son Magnus. Catarina blev mor till barn i alla tre stånden adel, borgare och präster. Hennes barn och barnbarn var delaktiga i regenters uppgång och fall. Hennes livsresa, från födelsen som krögardotter i bergslagsbyn Ramsberg till societetsdam i Stockholm och Karlskrona, måste ha varit remarkabel med den tidens mått. Därmed framstår den så än idag.

Man kan i det perspektivet undra varifrån uppgiften i Riddarhusingressen kom: att hon skulle ha varit dotter till en handlande Olof Lind i Nora? Catarina levde ännu många år efter Michäels adlande och kunde ha lämnat korrekta uppgifter.

²⁴ Svenska adelns ättartavlor.

²⁵ www.sjofartsverket.se/templates/SFVXPage___1612.aspx

²⁶ www.misterhult.se/Rapport%20Misterhults%20kyrka.pdf

Å andra sidan har ingressen även fel om släkten Cochois ursprung. Men kanske har den tillkommit långt senare när alla med relevant information redan gått ur tiden? Måhända har man för Catarinas del bara hoppat över ett led. Hennes far hette ju Magnus Olofsson Lind. (Hans ursprung har dock inte gått att spåra.) Kan det rent av vara så att en lantlig krögarfamilj inte passade in i bilden av de bålda adelsmännens ursprung och var därför mer än lätt att glömma bort?

A close-up photograph of a handwritten signature in dark ink on a light-colored surface. The signature reads "Catarina Lind" in a cursive script. The letters are somewhat faded and the ink is slightly blurred, suggesting it might be a scan of a document.

Catarinas namnteckning på bouppteckningen efter maken